

BẢO TÀNG VỚI CÔNG TÁC GIÁO DỤC HỌC SINH PHỔ THÔNG -

Lý luận và bài học thực tiễn

(Phát biểu Kết luận Hội thảo khoa học - thực tiễn về chủ đề “Bảo tàng với công tác giáo dục học sinh phổ thông”, tổ chức tại Bảo tàng Hồ Chí Minh, ngày 18/5/2006)

TS. DẶNG VĂN BÀI*

Sau một ngày làm việc hết sức sôi nổi và tập trung, Hội thảo đã nghe 8 bài tham luận của các cán bộ trực tiếp làm công tác truyền truyền giáo dục của các bảo tàng và nhiều ý kiến thảo luận của các cán bộ quản lý và nghiệp vụ đến từ các bảo tàng, các cơ quan quản lý nhà nước về văn hoá, giáo dục và đại diện một số trường phổ thông trên địa bàn Hà Nội. Với việc tổ chức hội thảo về chủ đề *Bảo tàng với công tác giáo dục học sinh phổ thông* ngành di sản văn hóa Việt Nam đã góp phần thiết thực kỷ niệm Ngày Quốc tế Bảo tàng (18/5) năm 2006.

Gắn với chủ đề của ngày quốc tế bảo tàng năm 2006: *Bảo tàng với thế hệ trẻ*, các đại biểu đã tập trung làm sáng rõ vị trí, vai trò, nhiệm vụ của bảo tàng đối với công tác giáo dục học sinh phổ thông. Từ nhận thức đó, chúng ta đã cùng nhau trao đổi và phân tích, đánh giá thẳng thắn, trung thực và sâu sắc về thực trạng công tác giáo dục của các bảo tàng cho đối tượng công chúng đặc biệt là tuổi trẻ học đường. Và, quan trọng hơn, từ

thực tiễn sinh động của các đơn vị trong ngành, chúng ta đã bước đầu rút ra được những kinh nghiệm, những cách làm sáng tạo, đồng thời đề xuất những định hướng và giải pháp bước đầu nhằm khắc phục những mặt hạn chế để không ngừng nâng cao chất lượng và hiệu quả chức năng giáo dục khoa học của bảo tàng.

- Làm thế nào để di sản văn hóa thực sự là mục tiêu, là động lực cho sự phát triển?

- Công tác giáo dục của các bảo tàng phải làm gì để có thể tận dụng được những cơ hội thuận lợi, tiếp cận được những thành tựu khoa học kỹ thuật tiên tiến trong quá trình toàn cầu hóa về kinh tế và quốc tế hóa về văn hóa mà vẫn giữ vững được bản sắc văn hóa dân tộc trước những thách thức do cơ chế thị trường đặt ra?

Xoay quanh những câu hỏi lớn đó, qua các ý kiến trao đổi một cách thẳng thắn, khách quan và chân thực, chúng ta đã quán triệt và giải quyết được những mục tiêu, nhiệm vụ cơ bản của cuộc Hội thảo, với những biểu hiện tập trung như sau:

* CỤC TRƯỞNG CỤC DI SẢN VĂN HÓA

Một là, thống nhất nhận thức về vị trí, vai trò và nhiệm vụ đặc biệt của các bảo tàng đối với công tác giáo dục học sinh phổ thông. Rõ ràng là, trong thời đại ngày nay, sự phát triển nhanh chóng, mạnh mẽ của các phương tiện thông tin đại chúng đã mang lại vô vàn những hình thức truyền tin, phổ biến tri thức hết sức nhanh nhạy, tiện ích và đầy hấp dẫn, nhưng các bảo tàng, với vai trò là một thiết chế văn hoá đặc thù, vẫn không hề suy giảm khả năng đưa lại cho công chúng những thông tin, những tri thức chân thực, đáng tin cậy và lý thú từ các sưu tập hiện vật gốc vốn thấm đượm và phản ánh sâu sắc trí tuệ và tài năng, tinh thần và tình cảm của các thế hệ người Việt Nam, của hồn thiêng sông núi và dân tộc. Mặt hạn chế cơ bản là những người làm công tác bảo tàng chưa quan tâm xây dựng chương trình giáo dục đặc thù gắn với công tác giáo dục học sinh phổ thông, góp phần lấp đầy khoảng trống kiến thức của học sinh về lịch sử dân tộc, về Tổ quốc Việt Nam tươi đẹp và anh hùng. Theo đó, nhiệm vụ giáo dục khoa học cho học sinh phổ thông sẽ luôn là một trong những nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của các bảo tàng Việt Nam hiện nay.

Hai là, các tham luận đã giới thiệu được một cách khá sinh động khả năng của các bảo tàng trong việc sáng tạo các hình thức hoạt động nhằm thu hút học sinh đến tham quan bảo tàng trong thời gian gần đây; qua đó góp phần bồi dưỡng tri thức cùng phẩm chất đạo đức để các em có điều kiện học tập, tu dưỡng, phát triển toàn diện, tiêu biểu là:

- Tạo lập không gian văn hóa hấp dẫn, thu hút học sinh, đưa bảo tàng thực sự trở thành "một học đường" giảng dạy trực quan.

- Vừa tham quan bảo tàng vừa được trực tiếp tiếp xúc, trao đổi và giao lưu với các nhân chứng lịch sử (người thực việc thực).

- Tổ chức chương trình giáo dục cho học sinh theo chuyên đề trưng bày của bảo tàng.

- Xây dựng các phòng, các khu vực khám phá tìm hiểu, nghiên cứu riêng cho học sinh.

- Xây dựng các bộ triển lãm lưu động để đưa hiện vật tới các nhà trường phục vụ học sinh, đặc biệt là các đối tượng học sinh ở vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc ít người.

- Tổ chức các cuộc thi, các hoạt động truyền thống, hoạt động ngoại khoá cho học

Đặng Văn Bài: *Bảo tàng với công tác giáo dục học sinh...*

sinh phổ thông tại bảo tàng.

- Sử dụng nội dung trưng bày của bảo tàng trong việc dạy và học lịch sử, giúp cho các em hiểu bài một cách sâu sắc và thích thú hơn với môn lịch sử.

- Cung cấp các tài liệu, số liệu, ảnh nhằm bổ sung hoặc minh hoạ cho các bài giảng trong sách giáo khoa, qua đó, giúp giáo viên dạy môn lịch sử các trường phổ thông có thêm giáo cụ trực quan sinh động cho bài giảng.

- Đặc biệt, các đại biểu rất quan tâm theo dõi Dự án tiên thí điểm *Xây dựng phương pháp đưa kiến thức về di sản văn hoá phi vật thể vào nội dung bài giảng một số môn khoa học tự nhiên cấp trung học cơ sở ở Hà Nội*, do Cục Di sản văn hóa, Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam phối hợp với Sở Giáo dục - Đào tạo Hà Nội thực hiện; chuyên đề giáo dục *Hoà bình cho trẻ thơ* của Bảo tàng Chứng tích chiến tranh; hay chương trình *Triển lãm học đường* của Bảo tàng Văn hoá các dân tộc Việt Nam... Đây là những hình thức hoạt động mới mẻ, sáng tạo, góp phần làm phong phú, đa dạng con đường đưa di sản văn hoá đến với học sinh phổ thông.

- Tranh thủ tối đa mọi khả năng của các phương tiện thông tin đại chúng trong việc quảng bá, tiếp thị về nội dung bảo tàng.

- Đưa bảo tàng đến với trường học là xu hướng tiếp cận mới cần được phát huy, để gắn kết bảo tàng với nhà trường, chủ yếu là giáo viên, và hệ thống cộng tác viên là những người dạy lịch sử ở các trường phổ thông, đưa nội dung tham quan bảo tàng vào chương trình giáo dục ngoài nhà trường của ngành giáo dục, qua đó tính tích cực, chủ động sáng tạo của học sinh được phát huy cao độ.

Ba là, các đại biểu cũng đã cùng nhau phân tích, đánh giá những khó khăn, những mặt tồn tại, yếu kém trong công tác giáo dục học sinh phổ thông tại các bảo tàng trong thời gian qua, nổi lên là:

- Nhiều cán bộ bảo tàng còn chưa nhận thức đúng đắn, đầy đủ về vị trí, tầm quan trọng của công tác giáo dục cho học sinh phổ thông, nên chưa quan tâm đầy đủ tới nhiệm vụ nghiên cứu, sáng tạo các phương thức hoạt động nhằm đáp ứng kịp thời và có hiệu quả những nhu cầu của loại đối tượng công chúng tiềm năng này.

- Cơ chế, chính sách phối kết hợp giữa cơ quan văn hoá (bảo tàng) và cơ quan giáo dục (Sở Giáo dục - Đào tạo và nhà trường) nhằm khai thác có hiệu quả tiềm năng của bảo tàng với công tác giáo dục học sinh còn chung chung, không cụ thể, thiết thực, không tạo ra sự ràng buộc về pháp lý và cũng không có hình thức động viên cả về vật chất lẫn tinh thần.

- Thiếu những nội dung trưng bày và thiết bị trưng bày bảo tàng phù hợp và hấp dẫn với lứa tuổi học sinh phổ thông.

- Cán bộ làm công tác giáo dục của bảo tàng còn nhiều hạn chế về kỹ năng sư phạm, phương pháp khai thác và truyền thụ lượng thông tin từ các bộ sưu tập cũng như chủ đề trưng bày của bảo tàng, chưa nắm được tâm lý lứa tuổi và năng lực tổ chức đoàn tham quan.

Cuối cùng, cần nhấn mạnh một kết quả tích cực của cuộc Hội thảo này, là chúng ta đã cùng nhau xác định những định hướng, giải pháp chính, theo đó, là những đề xuất, kiến nghị nhằm thực sự gắn kết các hoạt động bảo tàng với công tác giáo dục học sinh phổ thông nói riêng và với công chúng trong toàn xã hội nói chung.

- Để gắn kết và phát huy tốt nhất các hoạt động bảo tàng với giáo dục học sinh phổ thông, trong thời gian tới, các bảo tàng cần tập trung giải quyết đồng bộ các nhiệm vụ - giải pháp sau đây: Tạo các điều kiện vật chất, tinh thần để phục vụ tốt nhất đối tượng học sinh; tổ chức trưng bày tốt (nội dung, hình thức trưng bày phải sáng tạo, phù hợp nhu cầu, tâm lý và sở thích các lứa tuổi, phải hấp dẫn); tạo không gian văn hoá thích hợp để học sinh được tham gia hoạt động sáng tạo tại bảo tàng; xây dựng đội ngũ công tác viên là các giáo viên, học sinh; tăng cường quảng bá về hoạt động của bảo tàng qua các phương tiện thông tin đại chúng...

- "Liên kết giáo dục cộng đồng" là định hướng và cũng là giải pháp nhằm không ngừng đổi mới công tác giáo dục của các bảo tàng. Sự phối hợp và liên kết hoạt động giữa các chương trình giáo dục học sinh của các bảo tàng với ngành giáo dục, đặc biệt là các sở giáo dục, các trường học, chắc chắn sẽ giúp cho các chương trình giáo dục đạt hiệu quả cao hơn. Tính hiệu quả của nó đã được

đề cập trong tất cả các bài tham luận. Thực tế là, trong thời gian qua, một số bảo tàng đã triển khai chương trình "Liên kết giáo dục cộng đồng" với nhiều hình thức, và đã thu được những kết quả nhất định. Song phần nhiều các hoạt động này vẫn còn mang tính hình thức, cục bộ, chưa trở thành một nhiệm vụ được quán triệt sâu sắc trong toàn ngành. Vì vậy, để phát huy tốt hơn biện pháp giáo dục này, cần có sự phối hợp chặt chẽ, đồng bộ, thường xuyên hơn nữa; cùng đó, việc xây dựng chương trình giáo dục cho các đối tượng học sinh các cấp I,II,III phải được thực hiện có bài bản hơn, chuyên nghiệp hơn.

- Việc đổi mới các chương trình tham quan nhằm thu hút, hấp dẫn lứa tuổi học sinh đến bảo tàng như tổ chức trò chơi, câu đố hấp dẫn, tổ chức thi tìm hiểu lịch sử, văn hoá phù hợp với lứa tuổi học sinh... vừa thoả mãn nhu cầu muốn khám phá của trẻ em, lại vừa đáp ứng yêu cầu giáo dục của bảo tàng, cần phải được thực hiện thường xuyên. Có như vậy, biện pháp liên kết mới đem lại hiệu quả giáo dục và thực sự góp phần đổi mới chương trình giáo dục chung.

Như vậy, từ những vấn đề đặt ra và được giải quyết tại Hội thảo này, chúng ta có thể cùng nhau thống nhất rằng: Các tham luận và các ý kiến trong cuộc Hội thảo, đều đã tập trung vào các vấn đề vừa có tính lý luận, vừa có tính thực tiễn từ chính hoạt động của ngành nói chung, của mỗi bảo tàng nói riêng. Cuộc Hội thảo một lần nữa đã khẳng định tầm quan trọng của các bảo tàng đối với công tác giáo dục cho đối tượng học sinh phổ thông hiện nay. Qua Hội thảo, ngành di sản văn hoá rút ra được nhiều bài học bổ ích trong việc tổ chức đón tiếp, phục vụ các học sinh đến thăm quan học tập, sinh hoạt, vui chơi tại bảo tàng. Hy vọng những cuộc Hội thảo, tọa đàm chuyên sâu sẽ tiếp tục được tổ chức thường xuyên hơn; mối quan hệ giữa ngành di sản văn hoá với các cơ quan giáo dục ngày càng chặt chẽ và hiệu quả hơn vì sự nghiệp chung của chúng ta - sự nghiệp trồng người./

D.V.B